

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QITUVCHILARINING KASBIY TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH

Jamoliddinova D.M.

Qo‘qon DPI F.f.f professori (DSc)

To‘xtaboyeva M.R.

Qo‘qon DPI doktaranti

Tayanch so‘zlar: ta‘lim, integratsiya, bilim, Integrativ yondashuv, tafakkur, fikrlash.

Ключевые слова: образование, интеграция, знания, интегративный подход, мышление, мышление.

Key words: education, integration, knowledge, Integrative approach, thinking, thinking.

Kirish. Bugungi kunda nafaqat ma‘lum bilim, ko‘nikma va malakalar yig‘indisiga ega, balki ko‘plab xususiyat va fazilatlariga ega bo‘lgan boy ichki salohiyatga ega bo‘lgan pedagoglar talab qilinadi. Demak, har bir o‘qituvchi o‘z-o‘zini kasbiy rivojlantirish uchun ma‘lum darajada o‘z dunyoqarashiga, tafakkuri, tasavvuri va mavjud bilimiga, shaxsiy va kasbiy ehtiyojlariga asoslanadi. O‘qituvchilarda o‘z-o‘zini kasbiy rivojlantirish yo‘nalishida shakllantiriladigan ehtiyoj davlat va jamiyat ehtiyojlaridan kelib chiqishi lozim. Metodik tayyorgarlikni takomillashtirish va o‘z-o‘zini kasbiy rivojlantirishga bo‘lgan ehtiyoj yetarlicha shakllantirilsa, o‘qituvchilarda o‘z kasbiga oid yangiliklarni, fan-texnika yutuqlarini o‘rganishga qiziqish shakllanadi, bu o‘z navbatida o‘qituvchilarda mustaqil ta‘lim olish ya‘ni mustaqil o‘rganish, o‘z-o‘zini rivojlantirish ko‘nikmalarini shakllantirishga, bu orqali o‘qituvchilarda metodik tayyorgarlikni takomillashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o‘qituvchilarni o‘z faoliyatida ma‘lum bir ijobiy natijalarga erishish, o‘qituvchilar jamoasida obro-e‘tibor qozonish, o‘zini o‘zi boshqarish va rivojlantirish kabi ko‘nikmalarni shakllantiradi. Shuningdek, o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini takomillashtirish jarayonida muhim ahamiyat kasb etuvchi vositalardan biri muvaffaqiyatga bo‘lgan ehtiyoj bo‘lib, bu ma‘lum bir vazifani mas‘uliyat bilan bajarish orqali ko‘zlangan natijalarga

erishishga xizmat qiluvchi – o'qituvchini o'zini o'zi kasbiy rivojlantirish ehtiyoji hisoblanadi.

Asosiy qism. O'qituvchilarga integratsiyalashgan tadqiqotlarni o'z amaliyotiga mazmunli olib kirishga yordam berish uchun tadqiqotchilar sifatli fanlararo ta'limning beshta asosiy jihatini ta'kidladilar: U fanlararo tarzda o'qitishga arziydigan mavzularni tuzadi, o'quvchilarga bunday mavzularni tushunishga imkon beradigan intizomiy vositalarni aniqlaydi. Fanlarni samarali tarzda birlashtiradi, o'quv tajribalari ketma-ketligini o'z ichiga oladi va o'quvchilarning fanlararo ishlarini baholaydi. Ushbu asos fanlararo tadqiqotlar va sinf amaliyotini ko'p yillik empirik o'rganish asosida qurilgan. O'quv jarayonini tashkil etishdagi asosiy vazifa pedagogik texnologiyadan samarali foydalanish ekanligi isbot talab qilmaydigan haqiqatdir. Ammo shu kunga qadar pedagogik texnologiyaning aksariyati nazariy muammolarga bag'ishlangan bo'lib, uning amaliyotga ta'siri kamroq sezilmoqda. Buning uchun zamonaviy texnologiyalarni tezroq amaliyotga joriy etish usullarini ishlab chiqish talab etiladi.

Darhaqiqat, zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonining unumdorligini oshiradi, o'quvchilarning mustaqil fikrlash jarayonini shakllantiradi, o'quvchilarda bilimga ishtiyoq va qiziqishni oshiradi, bilimlarni mustahkam o'zlashtirish, ulardan amaliyotda erkin foydalanish ko'nikma va malakalarini shakllantiradi. Integratsion yondashuv jarayonida o'quvchilarning yosh va individual psixologik xususiyatlari hisobga olinsa, boshlang'ich ta'limga integratsion yondashuvning yaxlit pedagogik tizimi ishlab chiqilsa va boshlang'ich ta'lim darslarini integratsiyalashga pedagogik psixologik yondashuviga oid ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqilsa, ta'lim jarayonida samaradorlikka erishish mumkin.

O'zbek tilini xorijiy til sifatida integrativ o'qitishning mazmuni ikkinchi prinsipga ko'ra chet tildagi nutq farqlanib, til materiallari esa yaxlit tarzda o'rganiladi. Chunki gapirish, tinglab tushunish, o'qish va yozuv o'ziga xos xususiyatga egadir. Integral yondashuv til aspektlarini o'qitishdir. Bu o'zida til o'rgatishning tinglab tushunish, gapirish, o'qib tushunish, yozish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishni qamrab oladi. Richard va Rogers (2001) buni shunday ta'riflaydi: "Til ko'nikmalarini o'qitishning integrallashgan yondashuvi bu – o'qish, yozish, tinglash til ko'nikmalarini o'rgatish va bir-biri bilan birgalikda gapirish, chunki dars tinglash, o'qish va yozish orqali gaplashish bilan bog'liq faoliyatni o'z ichiga oladi. Til o'rgatishning integrativ yondashuvi samarali til o'rgatish yondashuvi bo'lgani uchun ham muhimdir. Bu dars jarayoniga yoki topshiriqlarda ikki tildagi ko'nikmani kiritish demakdir.

Integratsiyalash til ko'nikmalarini o'rgatishning to'liq yondashuvi yoki ko'p malakali o'quv dasturlari asosida o'rgatish sifatida baholanadi.

Shaxs kamolotida ta'lim-tarbiya muassasalari, oila va mahalla, ommaviy axborot vositalari, internet tizimi hamda keng jamoatchilikning targ'ibot-tashviqot ishlari muhim o'rin tutadi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining jamoaviy ijodiy faoliyatini tashkil etishda milliy va umuminsoniy qadriyatlar, insonparvarlik, vatanparvarlik, mehnatsevarlik, yuksak e'tiqod ruhida tarbiyalashning muhim omili sifatida falsafa, psixologiya, pedagogika, tarix, til va adabiyot fanlari uyg'unligiga tayaniladi. Milliy tarbiyashunoslikdagi ilg'or tajribalar boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ijtimoiy jamiyatning faol ishtirokchilariga aylantirishga keng imkoniyatlar yaratadi. Bunda "odamzodga xos eng yuksak ma'naviy va jismoniy barkamollikni mujassam etgan", "yangilanayotgan jamiyatimizda sog'lom avlodni tarbiyalash", "erkin fuqaro ma'naviyatini shakllantirish", "ma'naviy-ma'rifiy ishlarni yuksak darajaga ko'tarish orqali barkamol insonlarni voyaga yetkazish" [2; 56-b.] maqsadiga erishish tarbiya metodikasining tub mohiyatini tashkil etadi. Ma'naviy yetuk va barkamol yoshlar tarbiyasiga qaratilgan davlat siyosati ma'naviy-axloqiy tarbiya usullariga chambarchas bog'liq bo'lib, bu jarayon uzluksiz ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida, xususan, oliy ta'lim tizimida talabalarning mustaqil tafakkuri, ijodkorligi va intellektual salohiyatini oshirishga uzviylikda amalga oshiriladi. Bu borada Yurtboshimiz Sh.M.Mirziyoyevning quyidagi fikrlari e'tiborga loyiq: "Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan barcha islohot va o'zgarishlar, keng ko'lamlı dasturlar yagona va ulug' bir maqsadga qaratilgan. U ham bo'lsa, farzandlarimizni har tomonlama yetuk va barkamol etib tarbiyalashdan iborat" [3; 412-b.]. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini tashkil etish haqida so'z ketganda, ijodkorlikning o'zi nima ekanligini aniqlash, so'ng ijodiy faoliyatni tashkillashtirish mezonini tanlash maqsadga muvofiq.

Ta'lim tizimida yosh avlodni tarbiyalashda e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan juda ko'plab psixologik aspektlar mavjud bo'lib, unda o'quvchining yoshi, aqliy rivojlanish xususiyatlari, ijtimoiylashuv darajasi, nutqiy ko'nikmalarning shakllanish jarayoni va boshqa ko'plab omillar o'quvchi bilan o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlarda hamkorlikni qay yo'sinda olib borishni ko'rsatib beradi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim yoshidagi o'quvchilarning boshqa yoshdagi o'quvchilarga nisbatan ko'proq e'tiborni talab qilishi, ular bilan ishlash jarayonining murakkabroq va davomiyligi fonida o'qituvchi shaxsining bu jarayonni boshqara olishi, ko'zlangan natijalarga erishishda pedagogik mahoratga suyanishi shu bilan birgalikda o'rtadagi munosabatlarni to'g'ri

7. Dilnoza, J. (2022). Pedagogical Foundations of Formation of the Concept of National Pride in Elementary School Students. *International journal of inclusive and sustainable education*, 1(5), 79-81.

РЕЗЮМЕ

Bugungi kunda butun jamiyat zamonaviy oliy ta'lim ham murakkab islohotlar jarayonini boshidan kechirmoqda. Bu ta'lim mazmunini takomillashtirish, tashkiliy tuzilmalarni optimallashtirish, ta'lim sohasi mutaxassislarini tayyorlashga qo'yilayotgan bugungi kunning sezilarli darajada ortib borayotgan talablariga javob beradigan ta'lim tarbiya ishlarining eng samarali shakl va usullarini doimiy izlashda namoyon bo'lmoqda.

РЕЗЮМЕ

Сегодня все общество и современное высшее образование переживают сложные реформы. Это проявляется в постоянном поиске наиболее эффективных форм и методов воспитательной работы, отвечающих значительно возрастающим сегодня требованиям подготовки специалистов в сфере образования, совершенствовании содержания образования, оптимизации организационных структур.

SUMMARY

Today, the whole society and modern higher education are going through complex reforms. This is manifested in the constant search for the most effective forms and methods of educational work that meet the significantly increasing requirements of today's training of specialists in the field of education, improving the content of education, optimizing organizational structures.